วิจัยเชิงคุณภาพ กับการเรียนการสอนภาษา

อารยา มัวรีส

การวิจัยเชิงคุณภาพยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนักในหมู่ครูผู้สอนภาษา เมื่อพูดถึงการวิจัย สิ่งแรกที่เรามักจะนึกถึงคือ ตัวเลข สถิติ เพราะวิธีการวิจัยที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาที่ผ่าน ๆ มา ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยประเภท "ทดลอง" หรือ "กึ่งทดลอง" หรือ "สำรวจ" ที่ต้องอาศัย "เครื่องมือ" วัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ต้องการจะศึกษา เพิ่งจะมาในระยะ 10 กว่าปีมานี้ที่ในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเริ่มมีการพิจารณานำวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในทางการศึกษาและการเรียนการสอนภาษา ซึ่งอันที่จริงสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ใช้การวิจัยประเภทนี้มานานแล้ว

หลายคนที่ยังไม่รู้จักวิจัยเชิงคุณภาพ พอได้ยินชื่อก็มักจะคิดว่าเป็นการวิจัยเพื่อหาคุณภาพ เพราะชื่อค่อนข้างจะสับสน ผู้เขียนเข้าใจว่าผู้บัญญัติศัพท์ คำว่า "คุณภาพ" คงเพื่อจะแสดงว่าเป็นการวิจัยที่แตกต่างจากวิจัยชนิดที่รู้จักกันโดยทั่วไป ซึ่งใช้ "ปริมาณ" หรือที่มาจากการวัดที่ให้ผลเป็นตัวเลข

การวิจัยเชิงคุณภาพ คืออะไร

Bogan และ Biklen (1982) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น ๆ ของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ 6 ประการสรุปย่อ ๆ คือ

1. มีการเก็บข้อมูลใน natural setting หรือในที่ ๆ สิ่งที่ต้องการจะศึกษาเกิดขึ้นจริง ๆ ไม่มีการสร้างสถานการณ์ใด ๆ ขึ้น ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้เข้าไปอยู่ในสถานที่และสถานการณ์นั้น ๆ ด้วยตัวเอง และเป็นเวลานานพอที่จะเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน ข้อมูลที่เก็บต้องมีปริบท (context) ประกอบจึงจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า

2. ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ข้อมูลจะเก็บจากการสังเกต และจดบันทึกสิ่งที่ผู้วิจัยพบเห็นหรือสอบถามรวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นผลของการวิจัยจะถูกต้องหรือดีมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการที่ผู้วิจัยสังเกต บันทึก และตีความสิ่งที่พยายามศึกษาได้ถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริง และปราศจากอคติ

3. เป็นการวิจัยแบบบรรยาย (descriptive) ข้อมูลที่เก็บและวิเคราะห์อยู่ในรูปของคำ ภาษา มิใช่ตัวเลขที่สามารถนับค่าและวิเคราะห์ทางสถิติได้ ลักษณะของข้อมูลมีอาทิเช่น เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รูปภาพ บันทึก บทถอดเทป (tapescript) ของคำสัมภาษณ์

4. เน้นถึงขบวนการ (process) มากกว่าผล (product) การวิจัยชนิดนี้มุ่งศึกษาว่าสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นได้อย่างไร มากกว่าว่ามีอะไรเกิดขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่าง inductive คือศึกษาจากส่วนย่อย ๆ แล้วนำมาสรุป หรือตั้งสมมติฐานขึ้นในภายหลัง ดังนั้นจึงเป็นการวิจัยที่นำไปสู่การตั้งสมมุติฐาน (hypotheses generating) มากกว่าการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้นไว้แล้ว (hypotheses testing)

6. ให้ความสำคัญต่อ "ความหมาย" ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิธีการของคนแต่ละคนที่ใช้ชีวิตให้มีความหมาย และมุ่งที่จะศึกษาแนวความคิดของคนต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (participant perspectives)

ระเบียบวิธีการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยแบบดั้งเดิมที่ใช้กันอยู่ทั่วไปเป็นไปในแนวตรง (linear) ดังแผนผังข้างล่างนี้ (Spradley, 1980)

THE ETHNOGRAPHIC RESEARCH CYCLE

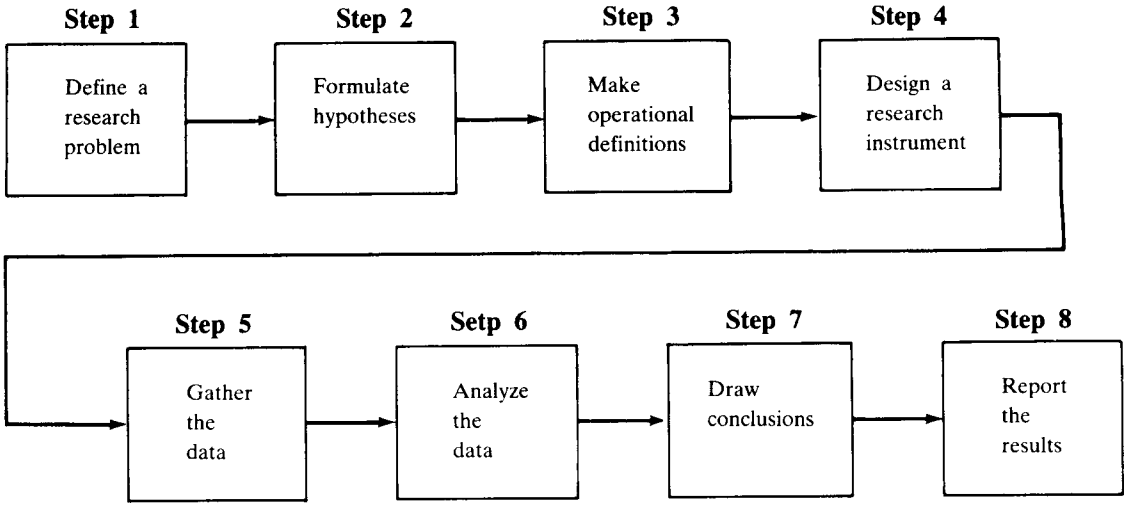

Linear Sequence in Social Science Research

การวิจัยเป็นไปตามลำดับขั้นตอนจากการตั้งสมมติฐาน หาข้อมูล วิเคราะห์ เพื่อที่จะสรุปว่าจะรับหรือไม่รับ-สมมติฐานที่ตั้งขึ้น

ส่วนวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีรากฐานมาจากการวิจัยทางสาขาชาติพันธุ์วรรณะ (Ethnography) เป็นแบบวงกลม (Cyclical) ดังแผนผัง (Spradley, 1980) นี้

THE ETHNOGRAPHIC RESEARCH CYCLE

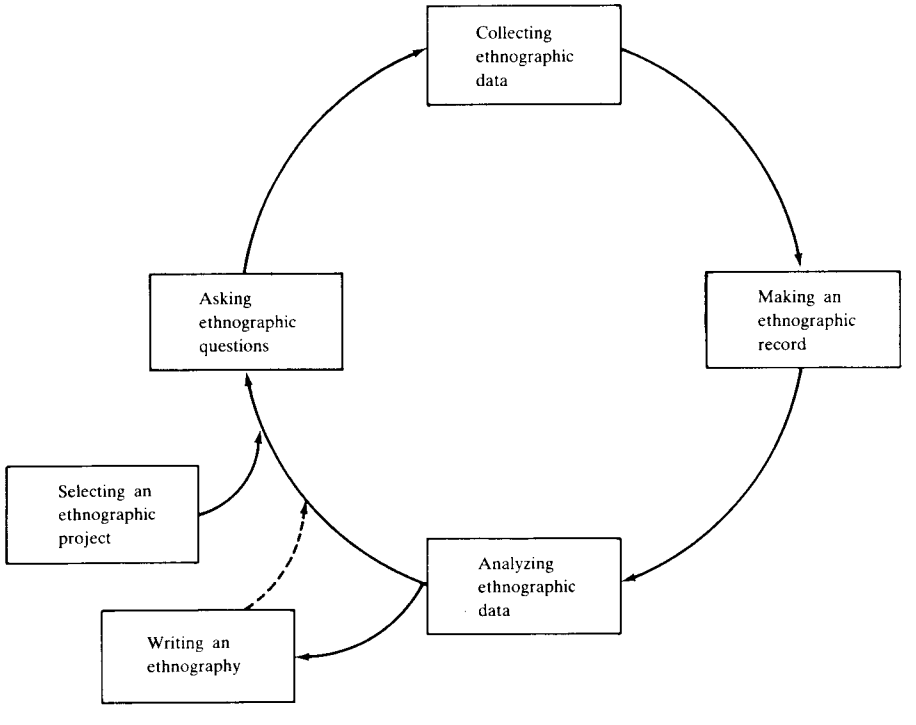

จะเห็นได้ว่าระเบียบวิธีนี้ไม่มีการตั้งสมมติฐานขึ้นมาก่อน ขบวนการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลทำวนเวียนกันไปเรื่อย ๆ จนกว่าผู้วิจัยจะแน่ใจในผลที่ได้ จึงจะสรุปออกมาถ้ายังไม่แน่ใจก็สามารถตั้งคำถามใหม่หรือเพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมได้ สมมติฐานจะเกิดขึ้นมาภายหลังจากการวิเคราะห์สรุปผลจากข้อมูลแล้ว

วิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้กัน ส่วนใหญ่คือการสังเกตทั้งแบบที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วม (participant observation) และไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และการสัมภาษณ์ นอกจากนั้นก็มีวิธีการย่อย ๆ อื่น ๆ อีก เช่น การวิเคราะห์เอกสาร (documentation) การศึกษาบันทึกประจำวัน (diary study)

การสังเกตแบบผู้วิจัยมีส่วนร่วมนั้น ผู้วิจัยทำหน้าที่ 2 อย่างพร้อม ๆ กันคือ ในฐานะผู้สังเกตการณ์และในฐานะผู้ร่วมกิจกรรมในสถานการณ์ หรือสถานที่ที่กำลังศึกษาอยู่ หลังจากสังเกตแล้วผู้วิจัยจะจดบันทึกอย่างละเอียด จดทั้งสิ่งที่เห็นและความรู้สึกนึกคิดส่วนตัว ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมผู้วิจัยจะอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ในฐานะผู้สังเกตการณ์เท่านั้น แต่ไม่ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับการจดบันทึกและการสังเกตหาอ่านได้จาก Bogdan และ Biklen (1982) Patton (1980) และ Spradley (1980)

การสัมภาษณ์ มีวิธีการหลายแบบตั้งแต่การพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงแบบที่มีคำถามเตรียมไว้แล้ว (interview schedule) รายละเอียดหาได้จาก Patton (1980) แต่สิ่งที่สำคัญของการสัมภาษณ์คือการที่ให้ผู้ตอบ ตอบคำถามโดยใช้คำพูดของตัวเอง อันจะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบมีแนวความคิดเห็น (perspective) อย่างไร เกี่ยวกับเรื่องที่ถาม ดังนั้นเวลาบันทึกคำให้สัมภาษณ์จึงจดหรือใช้เทปอัดคำพูดของผู้ตอบโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำ (verbatim)

เนื่องจากการเก็บข้อมูลของวิจัยเชิงคุณภาพนี้ค่อนข้างจะเป็นอัตวิสัย (subjective) เช่น จากการสังเกตและจดบันทึกของผู้วิจัยเอง ไม่มีการใช้เครื่องมือใด ๆวัดค่าออกมาเป็นตัวเลข จึงต้องมีการทดสอบเพื่อให้แน่ใจในความเชื่อถือได้ (reliability) ซึ่งทำได้โดยวิธีการ triangulation คือการตรวจความสอดคล้องกันของข้อมูล ซึ่งมีวิธีการที่ทำได้หลายวิธี เช่น ตรวจสอบจากการใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลาย ๆ วิธีในการเก็บข้อมูลของสิ่งเดียวกัน หรือจะใช้วิธีเก็บข้อมูลวิธีเดียว แต่จากแหล่งที่มาหลาย ๆ แหล่ง รายละเอียดโปรดดูใน Patton (1980)

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ยากที่สุด สำหรับการทำวิจัยประเภทนี้ เพราะผู้วิจัยจะมีข้อมูลมากมาย ทั้งที่มีความสำคัญและไม่สำคัญ เกี่ยวข้องและอาจจะไม่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่มีวิธีการที่ค่อนข้างชัดแจ้งและมีระบบสำหรับวิเคราะห์ สรุปผล เหมือนกับวิธีการวิจัยที่ใช้สถิติดังที่ Miles อ้างถึงใน Miles และ Huberman (1984 : 16) กล่าวไว้ว่า

> The most serious and centrally difficult in the use of qualitative data is that methods of analysis are not well formulated. For quantitative data, there are clear conventions the researcher can use. But the analyst faced with a bank of qualitative data has very few guidelines for protection against self delusion, let alone the presentation of unreliable or invalid conclusion to scientific or policy-making audiences. How can we be sure that an "earthy" "undeniable", "serendipitous" findings is not, in fact, wrong.

การขาดแคลนระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงบรรยายนี้ เห็นได้ชัดจากการสำรวจหนังสือแบบเรียนที่ว่าด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับกันว่ามีคุณค่าดี พบว่าหนังสือเหล่านี้อธิบายเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพียง 5 - 10% ของจำนวนหน้าทั้งหมดเท่านั้น (Sieber, 1976 อ้างถึงใน Miles และ Huberman, 1984) ทั้งนี้เพราะนักวิจัยหลายคนยังเชื่อว่าการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านนี้เป็น "ศิลป์" ไม่ใช่ "ศาสตร์" Miles และ Huberman (1984) ได้พยายามจัดระเบียบวิธีวิเคราะห์ให้เป็นระบบขึ้น

การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้กับการเรียนการสอนภาษา

จากการตรวจสอบวรรณคดีทางการวิจัยทางการเรียนการสอนภาษาต่างชาติหรือภาษาที่สอง ได้พบว่ามีการใช้วิธีการวิจัยของวิจัยเชิงคุณภาพในด้านต่าง ๆ ใหญ่ ๆ 2 ด้านคือ

1. การใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพใน Classroom-centered research (CCR)

แต่เดิมทีนั้นการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษามักจะออกมาในรูปของการวิจัยแบบทดลอง (experimental research) หรือกึ่งทดลอง (quasi-experimental) เพื่อจะเปรียบเทียบผลของการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ ที่มีต่อผู้เรียนในด้านผลของการเรียน เนื่องจากในช่วงประมาณ 20-30 ปีที่แล้วมานี้ ได้มีทฤษฎีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เกิดขึ้นมากพอสมควร การวิจัยเหล่านี้มีรูปแบบตามอย่างการทดลองทั้งหลายคือ ควบคุมตัว input เช่น นักเรียน ครู วิธีการสอน แล้วเปรียบเทียบผลโดยดูจาก output คือคะแนนผลสัมฤทธิ์ (achievement) การวิจัยเหล่านี้ได้มองข้ามปัจจัยสำคัญที่สุดอันหนึ่งของการเรียนการสอนนั่นคือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน โดยที่สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเหล่านี้เป็นเสมือนอยู่ในกล่องดำมืด (black box) ที่ไม่สามารถจะมองเข้าไปดูได้ (Long, 1980) แต่ปัจจุบันนี้ได้มีการเห็นความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและมีการศึกษาอย่างจริงจัง จึงได้มีการวิจัยที่เรียกว่า CCR เกิดขึ้น Allwright (1983) ได้ให้คำจำกัดความของ CCR ที่ง่ายแต่ได้ใจความว่า

> Classroom centered research is just that-- research centered on the classroom, as distinct from, for example, research that concentrates on the inputs to the classroom (the syllabus, the teaching materials) or on the outputs from the classroom (learner achievement scores). It does not ignore in any way or try to devalue the importance of such inputs and outputs. It simply tries to investigate what happens inside the classroom when learners and teachers come together. (p.191)

จะเห็นได้ว่าตามลักษณะแล้ว CCR เน้นเรื่องของ process หรือขบวนการขั้นตอนของการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ฉะนั้นลักษณะของ CCR จึงมักออกมาในรูปการบรรยาย (descriptive) อันเป็นรูปหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพที่เคยมีผู้นำมาใช้กับ CCR คือ

1.1 Participant observation คือการที่ผู้เรียนหรือผู้สอนในฐานะผู้วิจัยทำการสังเกตและจดบันทึก รูปแบบที่ใช้กันมากคือ "Diary study" (เช่น Schumann and Schumann, 1977, Schumann, 1978; Bailey, 1978 ที่ได้อ้างถึงไว้ใน Long, 1980) วิธีการของ Diary study ที่ทำกันส่วนใหญ่ก็คือ การที่ผู้วิจัยไปสมัครเรียนภาษาใดภาษาหนึ่งเป็นภาษาที่สอง แล้วจดบันทึกเกี่ยวกับการเรียนภาษานั้น ๆ ของตนเอง และ/หรือของเพื่อนร่วมชั้น และครู มีวิจัยบางเรื่อง เช่น ของ Telatnik, 1978 (อ้างถึงใน Long, 1980) ที่ผู้วิจัยอยู่ในฐานะครูผู้สอน ในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากผู้วิจัยจะวิเคราะห์จากบันทึกของตนเองแล้ว ยังสามารถวิเคราะห์โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับบันทึกของผู้วิจัยคนอื่น ๆ เพื่อค้นหาดูว่าส่วนใดของการสังเกตการณ์เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเองและส่วนใดเป็นส่วนที่เหมือนกับของคนอื่น ๆ ตัวอย่างของการวิเคราะห์เปรียบเทียบนี้อาจศึกษาเพิ่มเติมได้จากงานของ Bailey ซึ่งกำลังตีพิมพ์ (อ้างถึงใน Gaies, 1983)

งานวิจัยเหล่านี้เชื่อว่าสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับตัวแปร (variables) ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนการสอนภาษาได้เป็นอย่างดี ตัวแปรที่งานวิจัยเหล่านี้พบว่าน่าจะมีความสำคัญ มีเช่น turn taking ในห้องเรียน, การเจรจาต่อรองเพื่อการสื่อสาร (communicative negotiation) เช่น comprehension checks, clarification requests, repetitions และการให้ feedback ในชั้นเรียน (Chaudron, 1986)

1.2 Non-participant observation เทคนิคนี้ไม่ค่อยพบว่านำมาใช้ในการวิจัยทางการเรียนการสอนภาษามากนัก เท่าที่ทราบมีของ Zamel (1983) ที่ทำการศึกษาขั้นตอนในการเขียนเรียงความของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง เพื่อที่จะให้ทราบว่าในการเขียนเรียงความผู้เขียนมีความคิดและวิธีการอย่างไรบ้าง เก็บข้อมูลโดย

ที่ผู้วิจัยนั่งสังเกตผู้เรียนขณะเขียนเรียงความ และจดข้อมูลในด้านการกระทำต่าง ๆ ของผู้เรียนขณะที่เรียน รวมทั้งทุกสิ่งที่ผู้เรียนเขียนลงไป นอกจากนี้ในตอนท้ายยังมีการสัมภาษณ์ผู้เรียนด้วย การวิจัยพบว่าผู้เรียนที่มีความสามารถในการเขียนสูงจะค้นหาและขยายความคิดในสิ่งที่จะเขียนเสียก่อน ส่วนความถูกต้องของรูปประโยคและภาษาจะมาดูทีหลัง

1.3 Constitutive ethnography วิธีการนี้สืบเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าวิธีการของ ethnography เดิม (อันเป็นรากฐานหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ) ที่ผู้วิจัยเป็นผู้เลือกที่จะเสนอผลการวิจัยเพียงบางอย่างที่ผู้วิจัยเองคิดว่าสำคัญจากข้อมูลที่เก็บมามากมาย ผู้อ่านรายงานวิจัยไม่สามารถเชื่อถือได้ว่าสิ่งที่ถูกนำมาเสนอนั้นเป็นตัวแทน (representative) ของข้อมูลทั้งหมดหรือไม่ เพราะผู้อ่านรายงานวิจัยไม่ได้เห็นข้อมูลต่าง ๆ ทั้งหมดโดยตรง (Mehan, 1977, 1978 อ้างถึงใน Long, 1980) ลักษณะเด่นของ constitutive ethnography คือการใช้ฟิล์มหรือวิดีโอเทปบันทึกข้อมูลและใช้ในการเสนอผลการวิจัยด้วย นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดไม่เลือกวิเคราะห์แต่เฉพาะที่คิดว่าสำคัญเช่นมีความถี่ในการเกิดสูงกว่าอย่างอื่น ลักษณะเด่นอีกประการคือ มีการวิเคราะห์ที่เรียกว่า การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ (interactional analysis) คือการศึกษาการใช้คำ หรือลักษณะท่าทาง (gestures) ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ในการเรียนการสอนมีผู้ศึกษาระบบ turn–taking ในแง่ที่เป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่าชั้นเรียนหนึ่ง ๆ มีระเบียบมากน้อยเท่าไร (All wright, 1977 อ้างถึงใน Long, 1980)

2. การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นการประเมินรายวิชาหรือในขอบเขตที่กว้างกว่านั้นคือ การประเมินโครงการ ส่วนใหญ่การประเมินเช่นประเมินรายวิชาวิธีการในการเก็บข้อมูลมักจะเป็นการใช้แบบสอบถาม ถามความคิดเห็นของผู้เรียนและผู้สอนเกี่ยวกับบทเรียน การสอน ทัศนคติ ของทั้ง 2 ฝ่ายที่มีต่อกัน ต่อการเรียนการสอน หรือบทเรียนถึงแม้การใช้แบบสอบถามนี้จะเป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ดีวิธีหนึ่ง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ (Maurice & Maurice, 1986) ถึงแม้ว่าจะมีบางข้อที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี (open–ended item) เช่น ข้อจำกัดในทางความสามารถในการเขียนของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการที่ผู้ประเมินไม่สามารถเจาะลึกหรือถามเพิ่มเติมในคำตอบบางคำตอบที่ผู้ตอบเขียนมา หรือในเรื่องของการขาดความตั้งใจในการตอบอันเนื่องมาจากความยาวของแบบสอบถาม (Patton, 1980) เพื่อที่จะขจัดข้อจำกัดเหล่านี้ การใช้วิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์มาช่วยเสริมจะทำให้เก็บข้อมูลได้ละเอียดแจ่มชัดขึ้นมาก อันที่จริงแล้ววิจัยเชิงสถิติและวิจัยเชิงคุณภาพไม่ได้เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และสามารถนำวิธีการของทั้งสองมาช่วยให้เก็บข้อมูลในงานวิจัยชิ้นเดียวกันได้

นอกจากการใช้วิธีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากการใช้แบบสอบถามแล้ว ยังมีวิธีการอื่น ๆ ของวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น การตรวจสอบเอกสาร (documentation) เช่น ถ้าผู้ประเมินต้องการข้อมูลเพื่อปรับปรุงตัวบทเรียนวิธีการหนึ่งที่สามารถทำได้ก็คือ การนำเอาตัวบทเรียนที่ผู้สอนใช้สอน และ/หรือคู่มือการสอนมาศึกษาดูเพราะตามปกติแล้ว ผู้สอนมักจะทำเครื่องหมายต่าง ๆ ไว้ในขณะที่ตนสอน เช่น บทเรียนบางตอนเสนอไว้ให้เลือกจะสอนหรือไม่สอนก็ได้ แบบฝึกหัดบางอันยากไปต้องหาแบบฝึกหัดอื่นมาเสริมก่อนจึงจะทำแบบฝึกหัดอันนั้นได้เป็นต้น ข้อมูลเช่นนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการปรับปรุงบทเรียนนั้น ๆ นอกจากนั้นการให้ผู้เรียนหรือผู้สอนเขียนบันทึกเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อบทเรียน การเรียนการสอน ก็เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีอีกแหล่งหนึ่งในการที่จะศึกษาถึงส่วนดีหรือส่วนที่จะต้องปรับปรุงในรายวิชานั้น ๆ ดังเช่น Murphy–O'Dwyer (1985) ใช้ diary study ในการประเมินการฝึกหัดครูด้วย

ก่อนจะจบบทความนี้ ผู้เขียนใคร่ขอแสดงความคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับทัศนคติของคนทั่วไปที่มีต่อการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ กล่าวคือ การวิจัยชนิดนี้ได้ชื่อหนึ่งว่าคือการวิจัยที่ไม่ต้องใช้สถิติมาช่วยในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผล จึงทำให้มีคนไม่น้อยที่สนใจจะทำวิจัยนี้ เพราะเพียงเหตุว่าจะได้ไม่ต้องมีปัญหากับสถิติ ซึ่งที่จริงแล้วแนวความคิดนี้ไม่ค่อยถูกต้องนัก เพราะการจะเลือกใช้วิธีวิจัยแบบใดควรจะขึ้นอยู่กับลักษณะและหัวข้อของสิ่งที่ต้องการจะศึกษามากกว่าหัวข้อบางหัวข้ออาจเอื้อต่อการวิจัยเชิงสถิติ บางหัวข้ออาจจะไม่เอื้อ หรือบางหัวข้ออาจจะต้องอาศัยทั้งเชิงสถิติ และเชิงคุณภาพควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

Allwright, D. 1983. "Classroom-centered research on language teaching and learning : A brief overview." *TESOL Quarterly* 16 (2), 191-204.

Bogdan, R.C & Biklen, S.K. 1982. *Qualitative Research for Education.* Boston : Allyn and Bacon.

Chaudron, C. 1986. "The Interaction of Quantitative and Qualitative Approaches to Research." *TESOL Quarterly* 20 (4), 709-718.

Gaies, S.J. 1983. "The Investigation of Language Classroom Process." *TESOL Quarterly* 16 (2), 205-218.

Long, M.H. 1980. "Inside the 'black box' : Methodological Issues in Classroom Research and Language Learning." In H.W. Seliger & M.H. Long (Eds.). *Classroom oriented research in second language acquisition.* Rowley, Mass: Newbury House, 3-36.

Maurice, K. and Maurice, A. 1986. "Questions about Questionnaires : Potential, Problems, and Principles for Language Teachers" *PASAA* (16) 1, 1-8.

Miles, M.B. & Huberman, A.M. 1984. *Qualitative Data Analysis.* Beverly Hills : Sage Publications.

Murphy-O'Dwyer, L. 1985. "Diary Studies as a Methods for Evaluating Teacher Training." In J.C. Alderson (Ed.) *Evaluation.* Oxford: Pergamon Press.

Patton, M.Q. 1980. *Qualitative evaluation methods.* Bevery Hills : Sage Publication.

Spradley, J. 1980. *Participant Observation.* New York: Holt, Rinehart & Winston.

Zamel, V. 1983. "The Composing Process of Advanced ESL Students: Six Case studies." *TESOL Quarterly.* 17 (2), 165-188.